

Slika pl.o. Zadaaj zelen zastor. Duhovnik do kolen v koretlu s križcem na prsih, peruka na glavi, z desno drži križec, levo polaga na mizo na desno, kljer leži rdeča knjiga in mitra in se naslanja na škofovsko palico. V stro potezen portret, brez večje kvalitete. Spodaj na belem traku napis v lat. majuskuli : Josephus Antonivs de Schiffel infvlatvs praepositvs adonensis tvndator canonocatvs Schifferiani ecclesae cathedralis Labacensis ad s Nicolavm anno 1733 et die 14 octob.1736 solemniter instalatvs primvs canonicvs patronvs archi parochiae monspvrgensis proth: not:apos. saccaes: Ma:caleppanvs emi: prin:passav:consiliarivs consistorialis et decanvs parochvs civitatis Laensis et Falbacensis in avstria.

Podoba Schifferstein, pl.o. Podobna oni v pisarni, z desno drži knjige križ, do kolen, levo naslanja na mizo, mitra, zadaj palica in zastor. Napis Patronus Parochiae Monspurgensis.

Podoba župnika. Zelen zastor v ozadju, dok kolen, na desni spredaj v kotu miza, zeleno pogrnjena, Na nji brevir, zrave naslanja levo rko. V koretu in kapuci, z desno drži križ. Na levi napis:lat. majuskula. Lad. Atha. Schliber Canon. eccliae cathed. Labac. die 25 julij 1788 instalatus et parochus Manuspurgensis.

Na šupi vzdian pravokoten kamen v okvirnem robu, vglobljeni relief spodaj maska prehajajoča v listovje, ob straneh iz listja *rhajovskerm* mesto rok listne trte, v ovalu med njim stiški grb 17. stol., sivkast apnenec *lejo alabo*
Stele, XL, 27.10.1926, št. 48-49

V veži dva ovala, lesen črn okvir iz 1.pol.18.stol. do kolen sv. Dominik, stoječ s knjigo v levi, z desno kažoč navzgor na jezik nad glavo. Kovprečno delo.

2. Smrt sv. Frančiška, pod leseno š upo na slami ležeč., s križem na prsih spredaj odprta knjiga in potna palica čez. V ozadju razbrukano morje. Na oblakih 2 angelja in žarek, ki sega k mrtvemu. Lesen kip sv. Mihaela, stara polihromacija in zlatenje. V desni oglnjen meč, v levi je držal nekaj drugega, v klasični vojaški opravi s čelado s perjanico na glavi. Močno trpi od črvovojedosti. Temperamento rezbarsko delo. Na stopnjišču portret župnika do ledij, st ji ob zeleno p grnjeni mizi na katero naslnja levo roko, ob nji leži beret, azadaj nekaj arhit. in zelen zastor. Mož je v koretlju in kanoniškem plašču, z desnico drži za križec na prsih, golobrad. Na levi na podstavku napis: Lad. Atha.Schliber Canon.Eccliae cathed. Labac.die 23 Jčlij 1788 Instalatus et parochus Manuspurgensis.

2. V svojo levo obrnjen brezbrad v koretlju in kanoniškem plašču, levo naslnja na mizico, z desno drži za križec. V ozadju rdečkast zastor, mitra in palica. Na mizi napis Patronus Parochiae Monspurgensis(Schliffer?)

Slika pl.o. na vrhu zakrožena, znotraj na ognjeno žarečem ozadju skupina hudičev in zmajev na njih. Triumfira sv. Mihael v vojaški opravi v plapolajočim rdečim plaščem z mečem v desni. Podpis na levi spodaj Mi.Stroy pinx in Laibach 865. Zelo zanemarjena, potrebna nujne restavracije.Platno

precej dobro. Valerija! M. pomočnica z Brezij pl.o. v sredi luknja. Kopija po Layerju. Preprosto delo sr.19.stol. Arasen baročen okvir, bel in pozlačena ornamentika s preslegastim rokokojskim nastavkom iz sr.18.stol. Slika sv. Janeza in Pavla, okvir posnetek onega Marijine slike, brez plastike iz sr.19.stol. V pokrajini klečeča v vojaški opremi sv. J.in P.in se ozirata moleč navzogr, kjer se na oblakih na desni prikazuje Marija z detetom in sv. Mihael s tehtnico in ognjenim mečem pred seboj. Na tleh pod svetnikoma na desni sedi nag angelj in drži dva meča. V sredi spredaj bel podstavek z napisom Sv. Janez in Pavel za nas Boga prosita. 4.ta roka kot pri Mariji. Slaba slikarija. Slika pl.o., zgoraj zaokrožena, arnit., zastor in 2 okni. Pred mizo s križem, knjigo, lilijo, mrtvaško glavo in bičem kleči sv. Alojzij in moli. Prikazuje se mu Marija. Samouško delo sr.19.stol. Srce Marije pl.o. v kupolasti niši se prikazuje Marija in drži goreče srce pred prsmi. Samouško delo 2 pol.19.stol. Pendant pl.o. srce Jezusovo, Jezus sedeč na oblakih, kopija trpečega Jezusa iz celovške ž.c. 1/5 iztrgana. Izgleda preslikano, slika je iz 18.stol.

Stele, LXIV, 1926, 27.5., str.20 -23.

Dober portret župnika iz 2.pol.18.stol.2 sliki M.Kavke, Stroy (podpisan) sv. Mihael po Guidu Renijevi kompoziciji.

Stele, XV, 31.7.1922, str.32.

Velik sv. Mihael, kip iz leša, dobro pozlačenoin polihromirano delo. Na raz=polago škofiiskemu muzeju.

Nič kar bi bilo vredo truda, da se spravi v Lj. radi razstave.

Stele, XV, 31.7.1922, str. 32.

MENGESŠ, ž.c.sv. Mihaela.

Prastaro naselje na kraju sedanje cerve - staroslovenski grobovi. Mengesš se prvoč omenja l. 1154, prvi župnik pa l. 1215. Prva mengesška cerkev je bila misijonsko središče za pokristjanjevanje Slovencev. Spadala je pod oglejskega patriarha do l. 1255, ko je Mengesš prišel pod oblast avstrijskih vojvod, ki so ga podelili cistercianskemu samostanu v Dunajskem Novem mestu. L. 1668 ga je prevzel stiški samostan, 12. okt. l. 1733 pa je od teh kupil mengesško faro prošt Jožef pl. Šiferštajn. Cerkev ima ladjo in prezbitერიj, ki sta nastala v različnih dobi. Starejša je ladja, o kateri zmotno pišejo da je nastala šele l. 1740. V resnici je ladja ostanek prve ali vsaj še predgotske cerkve. Ževzunanjščin~~ih~~ kaže zaslutimo bistvo troladijske romanske bazilike, ki bi mogla segati nazaj v konec 13. stol. Zunanje stene nam kažejo starodavno zidavo. Prvotno je imela cerkev tri ladje, katerih srednja je še danes širša in višja od stranskih. Zato imata stranski nižjo streho in puščata zunanji vrhnji zid srednje ladje prost. V tem zidu so bila prvotno mala, polkrožna okenca, ki so razsvetljevala srednjo ladjo. Vsaka teh ladij se je v romanski dobi končala z apsido. V gotski dobi so odstranili omenjene tri apside in dogradili sedanji prezbitერიj. Zvonik je ostal romanski in je stal na strehi med prezbitერიjem in ladjo. Zanimivo je, da se nam je ohranila slika cerkve v tej dobi in sicer na freski v prezbitერიju.

MENGESŠ, ž.c.sv. Mihaela.

To sliko poslednje sodbe in ostale gotske freske je naredil Janez Ljubljanski okrog l.1450. Koncem 14. gotske dobe okrog l.1500 so zgradili okrog cerkve tabor proti Turkom. Tedaj so postavili tudi sedanji prostostoječi zvonik in starega podrli. V gotski dobi je stal tabernakelj ob levi steni pri ~~leži~~^{vel.} oltarju na kar spominjano gotske freske sv. Mihaela, Marije in evharističnega Kristusa. L. 1686 je Valvazor naštel 8 oltarjev in kapelo sv. Ane. Taka je bila cerkev do l.1740. Tedaj pa jo je prošt Schifferstein temeljito predelal, v novem baročnem slogu. V tej dobi so odstranili romanska ^{okna} v ladji in gotska v prezbiteriju. Odstranili so tudi zlate oltarčke in postavili nove. Veliki oltar je zidan in ga je ^{mar. hal} postavil domačin llovšek. V sredi je rumeno razsvetljen tron s kipom sv. Mihaela, ki stoji sedaj nasproti prižnice. Obe stranski ladji pa se razdelili v kapelice s temda so stebre srednje ladje z vidom zvezali z zadnjo podolžno cerkveno steno. V vsako kapelo so postavili po en nov oltar s kipi in Metzingerjevimi slikami. Oltarji so bili sledeči: sv. Ana, Štefan, Smrt sv. Jožefa, Andrej, Janez Nepomuk, in 14. pomočnikov. V cerkvi je bilo polno nagrobnih plošč. Ta oprema se je ohranila do l.1879. Tedaj so str. ladje zopet odprli v dolžino in odstranili omenjene oltarje. Postavili so sedanje str. oltarje in lopožili nov tlak.

MENGEŠ, ž.c.sv. Mihaela.

V l. 1906 - 7 so odstranili še Ilovškov vel. oltar in ga nadomestili s sedanjim, ki ga je iz kararskega marmorja naredil Toman, kipe pa Zajc. V prezbitერიju so postavili gotska slikana okna. Tudi monumentalna fasada izvira od takrat. Pred leti so cerkev znova vso prenovili. Ob tej priliki so odkrili gotske freske v prezbitერიju. Omenimo, da je svetovna vojna vzela zvonove, nadomestili so jih z novimi l. 1922.

Slika; Pogled na cerkev.

Janez Veider, Pod Grintavci I.št.2., 12. 1.1940

"Nadžupnijska cerkev v Mengešu"str.2

V cerkvi se na haja doprsna Marijina podoba - gotska freska iz sr.15. stol. delo Janeza Ljubljanskega. V rokah drži Marija dete, ki steguje ročice proti gledalcu.. Ta freska se nahaja ob levi str. oltarja. Iakoj nad to sliko je poslednja sodba. Tu vidimo M. kot priprošnjico.

Janez Veider, Po d Grintavci, I.,št.11, 1940

" Marija v naši umetnosti,"str.2.

4. A.

MENGESŠ - ž.c.sv.Mihaela.

Iz mengške cerkve je bil prenešen križev pot v trzinsko cerkev.

J. Veider, Pod Grintavci, I., št. 22, 18. 10. 1940.

_____ "Trzin", str. 2.

Načrt za kroniko v Mengšu.

Zač. 1900 Fr. Kušar. Matrike. Prstne do 1584, poročne do 1669, mrtvaške do 1701.

1462 izročil Friderik III faro cisterc. samostanu v Dunajskem Novem mestu
1668 prišel po stiške cistercijance. 12. okt. 1733 ga je od njih kupil Jož f
Schifferski. 14. okt. 1900 blagoslovljena c. v Trzinu. Po načrtu ing. Rupni =
ka je podaljšana c. v Trzinu proti vratom l. 1899 in 1900. Obhajilna miza
iz cementa (Prašnikar, Kamnik) v Trzinu.

Mengesš - 1901 se je uhlil mali zvon Maks Samassa, ga je prelil.

1834 pogorela zvonikova streha, raztopili so se zvonovi.

Okrog cerkve je bil visok zid (tabor), kjer je sedaj mežnarija je bil 2
" graben". Na ogleh cerkve po pripovedovanju, 4 kapelice.

Str. 5. Na 16. nov. 1698 se je poročila Eliz. Prešern, vdova po Michaelu
Vogrinu, ki je bil aeditus, s Andrejem Jelovšek Ludirector. Z tega zakona
rojen Franc Jelovšek, znani slikar, 4. okt. 1700.

1906 popravila pri cerkvi. Nova streha, na glavni ladji. Kna v
prezbiteriju so še iz 4 oglatih popravila nazaj na gotska.

1906 v požr. sv. Križa v Rašici nov cementen tlak.

Vel oltar je bil zidana stena z menzo, do stropa poslikan s fresko Tabernakelj lesen. V sredi je bila stena predrta in zaprta s sliko sv. Mihaela na platno. Zadaaj veliki kip istega svetnika.

Feliks Toman je izdelal novi oltar, fasada načrt Vancaš. Več kamnov v rebrih je bilo izmenjenih.

1907 poslikan prezbiterij - Toman krogovičje.

Okr. 1879 so odstranili zidove med kapelicami v str. ladjah in jih odprli. 1907 fasada.

1907 Jebračin slikal. Na svodu grbi treh stanov, hranilni, učilni in branilni. Razen srednjega izklesani.

1907 podli vel. stari oltar in postavljen nov. Kipa je modeliral Ivan Zajec. Nove klopi.

1908 nove orglje v Trzinu (Mitavec J.)

Marijino znamenje v Mengšu, balgosivoljeno 16. avg. 1858, kamnosek Tomaž Sivoli. Napis: Mariji devici brez madeža izvirniga greha spočetipostavil Mengiš 1857. Podoba na Danaju v bron vlita, ograjaokrog iz l. 1870.

Zvonovi v ž.c. 1917.

Vzeli l. 1834, 2800 kg

1.1834 1428 "

1.1901 635 " mrtvaški 1834 52 kg. ostal 1834. 683 kg.

Groblje 1869 trije zvonovi, vse vzeli, po 796, 424, 246 kg.

Loka 1792 - 380 kg (vzet), 1841 - 159 kg (vzet), ostal 220 star.

Rašica 1887 - 513 kg, 1853 - 126 kg, ostal 1778 - 168 kg.

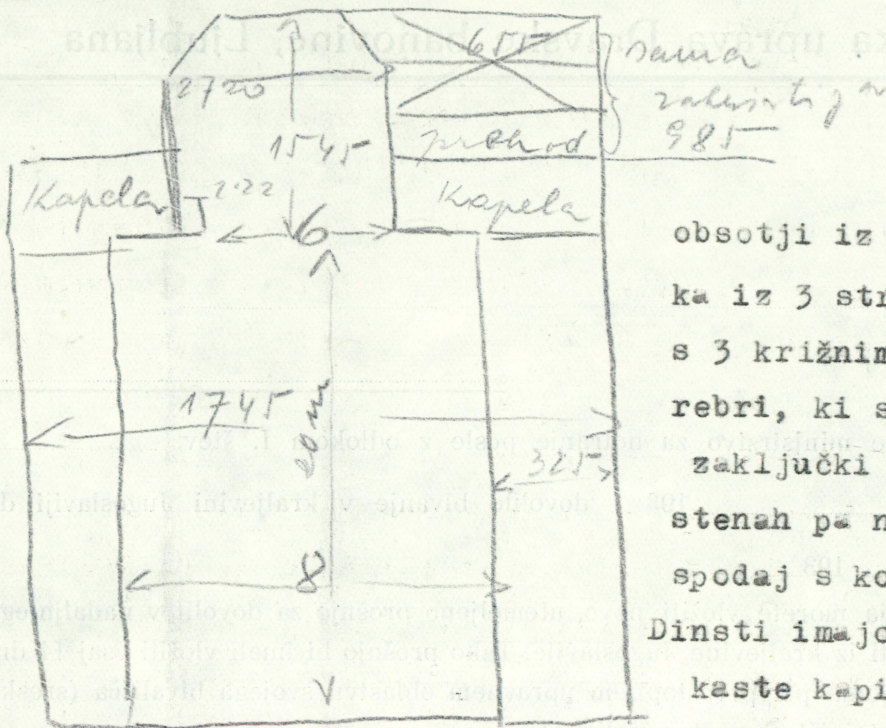
Trzin 1875- 1010 kg, vzet, 1875 - 515 kg, vzet, 1875 - 292kg (obit 1900)

Stele, XL, 27.10.1926, str. 44' - 47'.

~~XXXX~~ Freske v Crngrobu na fasadi zunaj - Gregorijanski Kristus - spodnji pas odprto peklensko žrelo, kamor koraka skupina nagih ljudi, podobne risbe kakor v Mengšu. Slikarija na desni od portala v Crngrobu je nastala po postanku tega portala, oziroma po razširitvi in obnovi cerkve, torej okr.sr.15.stol. Sorodnost z mengškim mojstrom, posebno v risbi, oblekah žena, skupini pogubljenih. Glej pod Crngrob, str.8.

Stele, LIV, 23.8.1935, str.56-59.

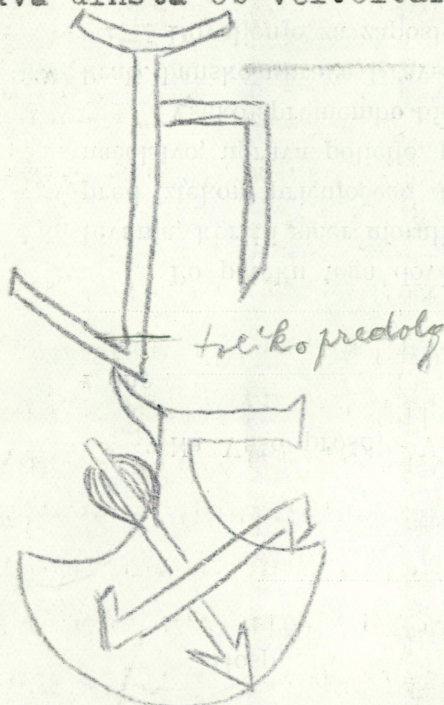
Notranjščina: ladja iz 3 ladij, ki jih ločijo 4 oglati slopi in polkrožni stebri. Slopom na znotraj prislonjeni pilastri, ki nosijo visok s kapitelji. Vez se mu pne polkrožni pasovi in vmes so 4 križni svodi. Tokiko je tudi prog in svodov. V str. ladjah so mnogo nižji. Kor zavzema eno travejo in sloni na križnih obokih in spredaj na 2 črnih kamnitih stebrih. Cerkev ima prezbit. rumenkast kax ton, rabra so sivkasta, v ladji rumenkast svod in stene ter bela arhit. nosila in členilci. Slavolok je seda baročen in le malo deli prezbit. Od ladje, ki je le malo širja od njega. Prezbitერი

obsotji iz 3 svodnih polj in zaključka iz 3 stranic osmerokota. Obokan je s 3 križnimi gotskimi svodi z močnimi rebri, ki slone na dinstih v 4 oglih, zaključki na 4 točkah ob podolžnih stenah pa na dinstih, ki se končujejo spodaj s konzolnimi priveski s ščitki. Dinsti imajo tam kjer so rebra, lijake kaste kapitole, navzdol pa so profilirani s 3 ~~stranikami~~ stranim prednjim

delom med 2 žlebovoma. retrgani so z baldahimi, okrašenimi z krogovičjem in konzolnimi ^{nimi} ~~podstavki~~ podstavki za svetnike. Pod okni opasuje 3strani zaključek strešnat kamnit pas. Dinsti imajo precej visoke baze, krogovičje oken vse novo. 3glavna okna imajo 3 dobrih slik na steklo: sv. Jožef z Jezusom v delavnici, sv. Marjeta klečeča pred Jezusom s svojim srcem na prsih. Spodaj trak z napisom A.D.1906, sv. Ana in Marija. Ostala tri okna imajo samo ornament, pod onim a ob slavaloku pa je spodnji del zapolnjen z mozaikom ki predstavlja na zlatem ozadju vazo s trtno cvetno vejo, ki je dekorativno raz-

razvrščena. 3 sklepniki so okrogli, vsak ima spodaj ščitek. Oni nad oltarjem predstavlja belo (v reljefu) prepasano rdeče polje (rdeče-belo-rdeče). Druge je od zgoraj dol belo v rumenem, tretji ima reljefen plug na belem polju. Prva dva dinsta ob vel. oltarju imata gladke ščitke, druga dva pa reljefne. Levi

predstavlja kamniseški znak

Drugi pa predstavlja polkrožno sekiro in preko nje prekrizano puščico in predmet v podobi črke Z s

kratкими kraki. Por ima spredaj podaljšek iz lesa

s lesen ograjo. Rgeljska omara je nova, svetlo

rujavkast les z zlato ornamentiko. Kamniti kamni za bl. vodo imajo letnico 1844. Alopi novejšega datum

okrašene z vazami z stiliziranimi vrtnicami. Arstni

kamen v leseni iz 2. pol. 19. stol. Skupina Janez kr-

ščuje Jezusa iz 18. stol. Tlak je šamoten. Obhajilna

miza prenovljena z novimi deli, vendar so stara 2

kovana vrata z listno in trtno ornametiko l. pol.

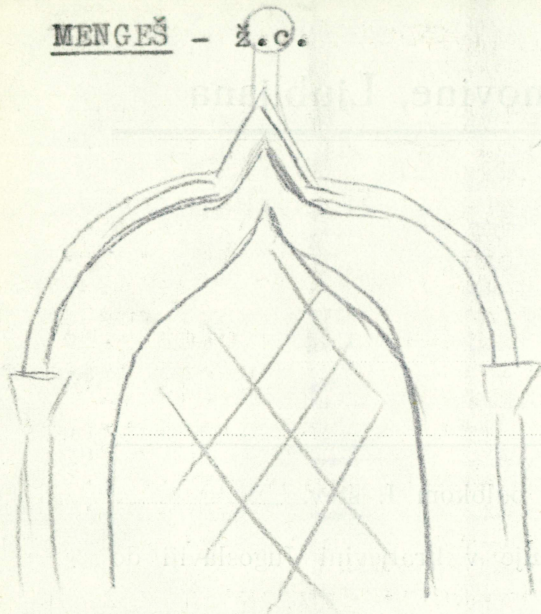
18. stol. tudi oni balustri so menda stari, ter so le stopnjice in drugi kamni-

ti deli novi. V prezbiteriju v sev. steni ob oltarju je vdelana dolbina z

gotским okvirom (kamen) in melonastim završkom na lomljenem šilastem lo-
ku.

Stara kovinasta vrata iz železnih pasov, okrašena s 4 delnimi rozetami.

Pred vel. oltarjem visi svetilka iz pleha pozlačenega in posrebrenega z drža-

ji s klasicistično, listo ornamentiko, krili in labodjimi glavicami na dolгих vratovih iz zač.19.stol, event.1.pol. Plak v prezbit. je kamnit iz črnih in belih plošč. Vel.oltar je iz sivkastega marmorja, gotski s fialami in baldahimom v sredi, okrašen s kipi sv. Mizele sv. Apolonije, sv. Marjete, sv. Alojzija in sv. Roka ter 2 angeljev. Marmorirana menza s 4 steb. Kr žev pot po Fuhrichu iz 2 pol.19.stol. V baldahimu ~~enega~~ dinstov stojé kipi 4 evangelistov,

2 angeljev in sv. Cirila in ~~Metoda~~. Prezbitერიju na sev. strani prizidana zakristija. Do 1 polja je na vsaki strani po ena kapela, ki je odprta proti cerkvi z velikim polkr žnim lokom.

Sredi c. čeden steklen lesteneec, pred kapelama 2 manjša. V slavlouku na desni na konzoli lesen kip sv. Janeza Nep. ne posebno delo iz baročne dobe. prižnica lesena s tr bentajočim angeljem na vrhu, okrašena s rokokoornamentiko.

Str. oltarji : v sev. kapeli, lesen iz sr. ali 2 pol.19.stol. Dobra bela baročna kipa Mojzesa in Arona. Slika Marijinega srca pl.o. M.obdana od angeljev. Podpis spodaj M.Koželj 1883. Za prvo stopnjco na prižnico je porabljen kos črnega kamna z napisom + D.Ioan. Georgi Simoneti ob.III.May

Nasproti oltarju na steni visi slika sv. Jurja žine, Koželjeva po stari kompoziciji, še verjetneje pa popolnoma preslikana kompozicija 18. stol. Juž. oltar istodoben z onim. Slika Jezusovega srca, obdanega od angeljev. Podpis na levi spodaj M. Koželj 1883. Dobra bela kipa sv. Jožefa s Jezuščkom in sv. Antona iz baročne dobe. Slika sv. Andreja, ki visi nasproti oltarju je totalno preslikana od M. Koželja. Prvotno mogoče Metzinger. Andreja vežejo v ospredju idealizirana pokrajina, na križ, eden na desni spodaj eden na levi zgoraj. Dva angeljčka mu prinašata venec in palmo mučeništva. V juž. stran. ladji misijonski križ iz l. 1888. Tamni oltar iz raznobarvnega marmorja s kipi sv. Stefana, sv. Martina in sv. Jurija. Njegov pendat ima kipe sv. Ane, sv. Barbare in sv. Lucije. Na tem ob koku visi preslikana pokvarjena slika pl. o. smrt sv. Jožefa, prvotno mogoče Metzinger.

V juž. kapeli na istem mestu preslikana slika sv. Janeza Nep., ki kleči na desni na podiju in se priklanja prikazni Marije z Jezusom, obdana od angeljev. Na levi v ozadju se vidi most čez Vltavo in scena kako ga mečejo v vodo. Slika je nedvomno Metzingerjeva in preslikana. Na polju na desni je podpis Michael Kauka 1851.

V shrambah ob koku ostanki odstranjenih oltarjev, hudič izpod sv. Mihaela. Rokokogrebljice, svečniki z relikvijami.

Lesene rezljan kartuše iz sr. 19. stol. z napisom Michael Archangele veni in adjutorium populo tui.

4 dolne kipe baročne kipe, 2 kipe iz baročne dobe

kip mladeniškega svetnika iz baročne dobe, sv. Janez ki krščuje Jezusa in par manjših stvari. Na drugi strani kov. lepe rokoko grabljice za kanontable in svečnike. 2 okorna kipa Marije in Janeza izpod križa. Ostnek kanontabel pokrit z baročna že na rokoko cikajočo ornametiko iz vzbokle pločevine. Zelo lepo delo vredno muzeja. 2 baročna kipa dveh figur iz starega testamenta. Dober baročen kip svetnika v vojaški opavi, v zelo razgibani pozi. Kip klečeče Marije iz oznanenja in kip bradatega svetnika iste roke kot Marija. Dosti dober iz 2.pol.17.stol. Kip sv. Jurija iste roke kot nedoločen svetnik vojščak. Zdelano z izrednim občutkom za telesne forme. Slika pl.o. Namenj nje sv. Štefana, v ozadju arhit., spredaj klečeči svetnik, zadaj 3 rablji z njegovjenimi kamni, ob strani na desni mož s turbanom in sklenjenimi rokami v ospredju sedeč mladenič. Slika spominja na neko na semiški, a skoro gotovo Metringerjeva, a grobo preslikana.

V zakristiji: misal iz l.1872, vezan v rdeč žamet, okrašen s srebrnimi okviri. Na prednji strani je reljef s. Mihaela, ki prebada hudiča, na oglih 4 rastline z angeljskimi glavicami s krili, ter dve angeljski glavici obdani odlistovja za zaponke. Zaponke istotam. Na zadnji strani zopet angeljske glavice kot na zaponkah ter one 4 v oglih, v sredi pa ovalno polje z graviranim grbom s kelihom nad mašno knjigo s hostijo na vrhu ter križ za njim trak z napisom Qus ut Deus. Na grbom gledajo ven čelada, meč in tentnica sv. Mihaela. Na čeladi križ, spredaj tentnica 1668. Spodaj v listju grb s črkami L.F. Zgoraj

3 grbi z monogramom Jezus, Marija in Jožef. Spodnji rob je 4 delen in ima 2 dvojni liliji in 2 zvezdi.

V zakristiji še lep lavabo iz črnega kamna z zaokroženo nišo s školjko na vrhu, Cinasta posoda za vodo z ženo (Veroniko), ki drži za oba repa.

Stolp stoji na jugu od ladje in je silno masiven, mogoče del utrdbe. Spoda pri tleh kamnit, pristrešen zokl. Navzgor do lin ga opasujejo 4 z žlebov izpodrezani venci. Velike line ob zvonovih in baročna streha.

Kamnit peščenčast portal z lahkim vsločenim porezom prednjega robu in ajdovim zrnem.

3 bronasti zvonovi. Veliki z napisom: Slava Bogu! Strojne tovarne in li-varne Ljubljana 51.350 1922. Reliefi srce Jezusa in Marije. Srednji lepe girlande, zgoraj relief Jezusa na križu, sv. Katarina, sv. Marjeta, leop zvon! Napis N=216 Opus Antonii Samassa Labaci 1834. Mali Mir ljudem. sv. Štefan, sv. Anton, sv. škof (Martin) Strojne tovarne in livarne Ljubljana št. 351 1922.

Streha obstoja (iz ploševin) z vonec slepe volutaste line in dvojna čebula. Verkevna streha iz opeke. Str. ladje imajo posebno streho. 3 kamniti portali novejše dobe.

Fasada moderna renes., na glavnem portalu letnica 1908, nad vhodom kamnit relief Jezus krona Marijo, nad str. oknom po en okrogel relief z glavo sv. Petra in Pavla. Ladja ima okna nad stranskimi.

Prezbiterij ima krog in krog opornike pokrite sedaj s strešicami iz opeke. Opira ga 8 opornikov. Zokelj pokrit s kamnito strešico. Pod okni gre krog in krog strešnat, žlebast izp drezan pas, ki opasuje tudi opornike, vsredi sredini oken drugi, ki se ob oknu vspne in ga obdaja na vrhnjem delu.

Na mrtvašnici sta vzdana sva nagrbnika- kamnite plošče iz sivega kamna. Prvi predstavlja zgornji del pred križanim klečečega bradatega duhovna z rožnim vencem v v roki, za njim je angelj, ki ga opira z desno, z levo pa kaže na knji o. -od križ m je pod kardinalskim klobukom grb

*sta domo dvoja
spajie dvoja
dvoja
dvoja
dvoja
dvoja*

Spodaj napis v lat. majuskuli: Avdini viat
tor ad Vmbras vocaris(dormientivm) Necessi
bati Virtutem submisit// neque enim:Vt more
reretur.mervit/ sed quia vixit debvit a m
morte immortalis/ Balthasar Wiz de Glainiz
Proth.~~aplicvs~~ applicvs/ parochus Mons=
pur(g)ensis / qvi/ aetatis anno 40 16. 9

Calen : Martý /resoLVto In CIneres Corpore VIVentIVM tVrba spero(uničeno)
Fi In paCe /

CIAINE OnqVIEVIt

1650

od resolutio dalje mogoče kronogram.

Drugi predstavlja v zgornjem delu v reljefu poglobljeni ploskvi plemiča

od beder v vojaški železni opravi z dolgimi lasmi in malimi brčicami. Na desni v ozadju ^zgoraj grb s kronami, na desno se dvigajočim panterjem z dvojnimi repom. Čez panterja potegnjen pas. Na levi v ozadju plitek pilaster s triglfnim kapiteljem z levo drži komando palico z desno se oprijemlje pasa ob nji šlem. Napis v lat. majuskuli: Hier RVHET BEGRABEN DE.HOCH VND(W)OLLGE borne Herr Herr Bernar=(d)in Nafr)bo des H.Rom-Reichsgraffen von Waxen(stai)n Frey(h'errn avf Gve=t(ene)ckh Bass vnd Zoblsparg Herrn avf Kis(1stai)n K(ro)bssenbach vnd Dragemel Rom.(Kay)(Mai):&c Wirckhlichn Ca^mr R:Hofer(a)th(vnd) einer lob:(1)andt : in Crain der Landes vnd Hofer Be(i)siz(er)n &c Wötlicher in Gott versch(ide)n den-----MDCLXX(X)II.

V zidu med župnimi okni dv rišča in prostorom pred cerkvijo arhitrav nekdanjega vhoda v cerkev: QVIs Vt DeVs? CeCIDIit LVCIfer,et angeLI eIVs et non erIt eI LoCVs In CoeLIis apoc.12.štirioglata kamnita plošča z reljefnim grbom v okviru baročne "ušesne" ornamentike. Spodaj maska, zgoraj angeljska glava z mitro. na levi stiški grb s ptico na zidu, na desni dvodelen spodaj dve roži z 4 delnimi cveti, zgoraj zvezda z monogramom Marije. Ob mitri zgoraj letnica 1668.

Na sev. strani cerkve en-tar kamnit portal, na kropilnem kamnu zraven letn. 18+06.

V pokopališkem zidu vvidan kamnit napisni spomenik. Notranje poglobljena

dvodelna. V večjem zgornjem miza s trebrom, nad katerim je napisni trak INRI ter kelih in knjiga. Na delilu med zgornjim in spodnjim poljem napis v lat.

majuskuli: Patientia vince, v spodnjem polju grb s stiškim ptičem in letnico 1592. Napis na robu okrog v lat. majuskuli: HIC CVBAT I XR' DLVCAS SITTICH CAN LABACE ET PLEB HVI PAITOR (qui) QVI NÖN IVNY QA HVM ANV DEBI TV QADRAGEN A= RI SOLVENS (ena beseda nečitljiva) requiescat in pace.

Slikarija v prezbitერიju A. Jebašin

Okna tirolaska, litar Toman, str. Vodnik 1894.

Nad vodom v župnišče je vzidan bar čen (črn) kamen z napisom in črn grb s šlemom ter mitro nad njim, čez to kardinalski klobuk. Na grbu je stiliziran enoglavi orol s krono. Napis na prvem (spodnjem) kamnu se glasi. Ios. Ant De Schiffer Prob. Not: Ap: S. C. M. Cap: Av: Par: Cae: Civit: Laen: E^{mi}: Pⁱ Possav: Con= stlis (sistorialis): et Decan? Can: Lab: Patron: Hvi? Parochiae et infvl: Praeposit? Addonsis 1733.

Stele, LXIV, 27.5.1927, str. 20 - 40.

Ena po Kavki popravljena slika, izgleda da Metzinger. Druga bržkone Metzinger= ieva sv. Družina, preslikana po M. Koželju. Sv. Andrej dosti dobra slika 18. stol. Smrt sv. Jožefa malo groba tradic. kompozicija, ne vem komu jo pripisati.

Stele, XV, 31.7.1922, str. 32.

Gotski prezbitერიj. Na svodu ni slikarij, razen po potresu izvršenih rožic, ki se odstranjajo. Na juž. steni ni slik. Pod vzh. oknom je črno narisana letn. 1704. Na sev. steni sta ugotovljena dva ometa. Stari, ki je radi poznejšega naključvan je bel in prevlečen z mrežo tankih pravokono se križajočih rdečih črt. Na tega je nameštjen fresko omet ca 3mm debel, apneno masten s sivkastim finim peskom narejen omet. Nanj je izvršena slikarija v precej sitih barvah, prevladuje blede rdeča, lila in zelena. Nad lokom v sev. kapelo so večji ostanki, ki so pa nerazločni. V drugi travaji ob in pod oknom so največji ostanki, deloma pod oknom v tretji travaji. Prevlečeni so z večkratnim beležem, ki se še dosti dobro odstranjuje. Ob okn. na levo v drugi travaji se nahaja vodoraven pas rdeče barve z bele previjajočo se listno gotsko trto, nad tem pasom ni več slikarije. Takoj pod pasom se je pokazal nekoliko navzgor v svojo levo obrnjena glava. Rdeče ozadje, rumenkast nimb, del zelene obleke. Pod oknom se kaže blede rdeča in umazano lila barva.

V višini konzol slopnih pilastrov se slikarije neha. Spodnji omet je nov. Čas verjetno 2. pol. 15. stol.

Skupina levo od okna predstavlja tri rahlo gravirane nimbe. Srednji obraz brez brad, dobro ohranjen ter izza njih gledajočega angela z dvignjeno roko. Peruti angela lepo rdeče, obleka zelena.

v prezbitერიju na sev. vzh. zaključni steni ob začetku oboka na d. od okna z rdečo barvo zarisana letnica 1704 (11 nerazločno)

MDC(IIII?) (prvi I je lahko tudi L)

8

ni pa nič gotovega.

Na svodu ni starih slik. prav tako ne na juž. steni. Na sev. steni so slike v vseh treh poljih stene, na zaključnih straneh jih doslej nišo našli. Slike so narejene na ca 3mm debel omet, spodnji omet je bil zanj naključvan.

Omet prvega polja ob slavoloku sedaj nad vhodom v sev. str. kapelo je bolj fin kot omet onih dveh polj, pa tudi ta je fin, samo malo bolj peščen. Na prvotnem ometu so rdeče tenke črte, ki se pravokotno križajo. V višini 240 cm od tal je širok ca 15 - 20 cm vodorave, čisto črn pas.

Tehnika prvega polja je druga kot drugega in tretjega. Gre za drug čas in tudi ne tako fino tehniko. Barve nanešene bolj na suho, figure majhne. Vavpičen črn pas ki ga križa rdeč gesims takoj ob slavoloku. Na levo od njega nizke niše s svet-

niki, ki so ede v detajlih ohranjeni. Na desno naprej scena v pokrajini z griči in za griči se premikajočimi majhnimi figurami. V ozadju utrjen kraj z gotsko cerkvijo, črno završeno, zelo dobro. Spodaj več manjših figur. Na levo od slavaloka nadaljevanje krajine, do prs ohranjena žena z čudno belo avbo, na to zopet več polkrožno završenih niš, druga nad drugo s stoječimi figurami.

V drugem polju od bele gotске listne ornamentike, ki se vije na rdečem polju v rdečem okviru okrog zelene palice, velika slika polsednje sodbe, uničena od okna. Beli pas oblakov deli gornji in spodnji del. Gornji uničen od dveh sedečih apostolov na angela gledajočega iznad njih, delov nog drugih in konca Kr. mandorle v sredi. V drugem pasu na l. belo pokopališko obzidje in romanska triladijska cerkev s stolpom ter vstajajočimi iz grobav.

V sredi kleči na l. Marija v beli obleki in moli, na l. sv. Janez Krst. v zelenem plašču, bradat.

Na levo od njega vstajenje grešnih, ki jih lovijo hudiči. V tretjem pasu na l. nebo z blaženimi, glavna vrata, en stolp in krasna gotska vrata na levi. Ljudje zbrani v več vrst, molijo. Na desni peklenško žrelo z zelenimi in belimi hudiči, ki vlečejo pogubljene. Žrisano z rdečimi konturami.

V tretjem polju slika enake velikosti kot druge. Enak okvir samo spodaj posamezni gotski listi mesto trte.

Od okna uničena gornja slika je predstavljal kronanje Marije po Bogu očetu in Sinu. Glave odbite, Marija kleči spredaj v sredi. Na levi sedi na petah v beli obleki angelj in igra na male orglje. Na levi lila s trakom z zelenimi senčami ovit steber. Delitev napram s odnji sliki. Stilizirani oblaki, vodoravno. Spodnja slika tri delna. V sredi lila polje. Str. zeleno obrobljeni. V sredi bela Marija z detetom na desni. Dete ji sega za vrat. Ona ima korno na glavi.

Do kolen rumena balustrada s krogovičjem. Na l. stoječ sv. Mihael s tehtnico in v rdeči suknji, zelenem plašču. Glava nagnjena la levo, kakor na drugi steni Kr. na desno. Meč dviga nad glavo. Na d. nag Kr. s križnim nimbom. Nimbi imajo vtisnjene žarke. Skoz rano desne roke mu raste vinska loza,

Skozi rano ^{leve} ~~desne~~ roke ki je dvignjena pa klasje, krasna figura. Obraz lepo izdelan, čisto Janez Lj. Tudi tip Mihaela soroden. Prav tako tip Marije z Jezusom, ki jo objema. Sedeči angeli spominjajo na sedečo ženo betlehemskega umot. Klečeča Marija v sodbi ima značilno gubanje obleke po tleh kakor pri Janezu večkrat. Kolorit njegov. Deloma delav iško, deloma njegovo lastno delo.

Čas okr. 1450 - 160. ~~subvencije je bilo izplačano od kraljevega papeža~~ Poslednja sodba trije pasovi. Kompozicija gosto natrpana. ~~Christa~~ Orta med nebom in zemljo je svetlo siva in strešnata. Na rumenih tleh sede apostoli v sredi mandrla s Aristom, tako da se dotika vrha meje zemlje in neba. Na l. zgoraj izpolnjuje kot za apostoli angel v zeleni suknji, z lepo rdečimi krili. Desnico dviga značilno za Janezove figure z odprto ven obrnjeno dlanjo. Prvi apostol na levi je bradat in v lila plašču, drugi v zeleni suknji se obrača k njemu in je ena najbolj Janezovih glav.

Srednji pas je od spodnjega ločen po vodoravnem ~~sixx~~ do pričetka nove slikarije. Na levi je cerkev triladijska z romansko apsido in 4oglatim stolpom. Iz grobov vstajajo oblečeni pravični in večinoma molijo. Oblečeni so v bele rjavo obrisane in rumenkasto senčene obleke. Enega nagega sprejema angelj. Marija z deloma žarkasto zarisanim nimbom je oblečena v belo rujavo obrisano rumeno senčeno obleko, ki spodaj zbira za Janeza v značilne gube. Janez s polno rjavo brado ~~moli~~, oblečen je v rjavo kožuhovino v zelen rjavo podšit plašč, kleči samo na eni nogi. Za njim je polno trug, iz katerih vstajajo nagi pogubljeni, ki jih sprejemajo en velik siv in dva rdeče zrisana hudiča. Ve eni trugi vstaja v bel prt zavit okostnjak.

V tretjem pasu zavzema levo polovico nebo. Na d. vrata s stolpi z visokimi zaprtimi vrati. Na levi neke vrste cerkvena fasada. Skupina ljudi je razdeljena na dve skupini, ki jih deli vijoličast zid. Zadaj je papež s škofi in drugimi.

Papež ^{knaz} ~~dviga~~ levo z ~~znajno~~ Janezovo gesto. Spodaj so z angelom z zele nimi perutmi žene, ki vse v moltivi dvigajo roke. Cela desna stran predstavlja peklenško žrelo. Od zgoraj razrostirajo njegovo uatnico hudiči, na l. eden siv, na d. zelen. Ta dva držita v roki na isni trak, na katerem pa ni videti pisave. Peklo

in osebe v njem je slikano z rdečo barvo in je večinoma s o rdeče v rdeče slikano. Celo skužno opasuje bel trak, ki ga proti desnemu spodnjemu kotu vleče siv hudič, nad njim je drug rjav s fantastično deloma zeleno obrisan glavo. Pred seboj ima okrogel, utarj podoben predmet. Na čelu ljudi v verigi je mož v lila suknji brezbrad z visokim klobukom brez krajev, ki nosi čez ramo drog, z levo pa dvignjeno x pozdravlja hudiča. Za njim pra vtako z dvignjeno roko pozdravlja golobrada naga oseba s čepico na glavi (bela). Večina oseb ima neke vrste avbe na glavi. V množici standva z lila klobukom z visokimi štulami. Sredi skupine je bradat mož, na keaju pa nagi menihi. Spodaj vleče proti sivemu hudiču mož v rdečih hlačah v lila srajci in velikem belem klobuku, brezbrad, dvo-kolnico z več belo oblečenimi osebami. Z levo dvignjeno pozdravlja hudiča. Skupana na vozu ima bele kape in bele obleke, izgleda da so otroci. V levem kotu leži na tleh izpitan debeluh, za njim pa je okrogel stol s čudno sključenim možkim.

Od gornje polovice slik na drugem polju, ki je s stiliziranimi oblaki deljeno od spodnje, je ohranjena samo spodnja draperija.. Na l. bel ovit lila steber ali drog. Belo oblečen, rumeno senčen angel, ki čepi na petah in igra na orglje. Rdeča, široko rumeno obrobljena draperija, ene božjih oseb, z zeleno podšivko in lila suknjo. Bela, zeleno senčena za Janezom, značilno zložena draperija klečeče Marije, širok rumen rob in lila podšivka. Nato lila, zeleno podšit plašč druge božje osebe, del rumenega sedeža in tal, rdeča draperija neke tretje osebe ob robu zopet lila ovit bel svetlo zeleno senčen steber.

V spodnjo sliko zap. od Marije navzgor se zožujoč kamenit zid, ostanek prvotne zakrament. hišice. Srednje polje z Marijo ima lila ozadje, leva in desna slika imata umazanosivo ozadje, ki je obdano od širokega zelenega robu. Vsaka str. figur se nagiba na zunanjo stran. Mihael ima belo suknjo, rdečo dalmatiko s širokim rumenim robom in zeleno obrobljenim plaščem z veliko okroglo zaponko. Dolge doli viseče peruti. Lep okrogel obraz z rumenimi lasmi. Obraz je zelo fin in dobro ohranjen, Tudi roka, ki dviga meč je prav dobra zrisana. Konture so pivosod rjave. Na tehtnici je na levi šali moleča duša, za njo pa kle+

Stele, LXXX, 6.6.1932, str. 3'-15.

Prezbiterij: Na sev. steni ob zakramentalni hišici so odkrili ostanke dveh fresk iste roke in istega časa kot one že preje odkrite. Na levi od stenskega tabernakelja, katerega spodnji zidec je še pristen, vrh pa novejši (19. stol.) je pravokotno obrobljena slika. Med dvema belima širokima črtama je na temnordeči podlagi bela akantova trta, oz. listi brez notranje risbe. Ozadje slike je močno temnordeče. Na tem ozadju sta naslikana dva angela, desni menda stoji, vendar je spodnji del deloma uničen, deloma neodkrit, radi pokvarjenosti ometa. Angel ima rumene, temnoreče obrisane peruti in je oblečen v zelno obleko. Levo roko dviga odprto stegnjeno pred prsi, z desno pa kaže napol navzdol nazaj s steg-njenim prstom. Obraz rahlo na desno nagnjen, blede rdeč, belo osvetljen, rameni lasje. Omet je tu samo par metrov debel nametan na spodnjega naključvanega. Levi angel je obrnjen v polprofil proti tabernakelju, ima zelene peruti, gla-va je popolnoma odbita, obleka pa blede rdeča in prepasana, z rokavi. Desno

roko polaga na prsi, levo pa drži elegantno navzdol pred pasom. Z desno nogo kleči, levo koleno ima pa dvignjeno. Tipično klečanje nekaterih Janezovih in sorodnih figur. Na desni strani od tabernakelja je enako obobljena slika z umazano sinjinozadjem, notranji rob je širok (temnordeč) potem bel pas, čisto zunanaj pa zeleno, belo, rumeno mavričast okvir s temnordečo, samo s črtami risano trto. Ozadje slike je nekako do srede spodaj rumeno, samo vrh je umazano sinji.

Na desni stoji v zelenem plašču, rdeči suknji sv. Rozalija, ki gleda en face nazaj in ima glavo rahlo na svojo levo nagnjeno. Na glavi ima venec iz cvetic, rumen okrogel nimb, ki je deloma vrisan v omet. Desno roko dviga in kaže s kazalcem k tabernakelju. V levi drži majhno košarico s cveticami, ki ji jo drži malo dete s križnim nimbom (očividno Jezušček) - Doroteja. Za njim kleči skoro popolnoma uničena figura z glavo rahlo dvignjeno v polprofilu, z lila čepico brez krajev na glavi, v beli halji. Verjetno torej duhovnik ali stiški menih. Roke molitveno dviga, od rok pa se vije navzgor napisni trak s čisto obledelim napisom. Napis v gotski minuskuli se glasi zelo verjetno: miserere . mei . deus . Še par znakov koncem traku je čisto nerazločnih. Čisto tam, kjer se sedanje slike končujejo in spodnji rob, ki je mogoče vseboval kak napis, popolnoma uničen, se je nahajal na tem ometu še drug grob, fresko poslikan, a bolj na suho delan omet, ki je mogoče ostanek poznejše slikarije zoklja.

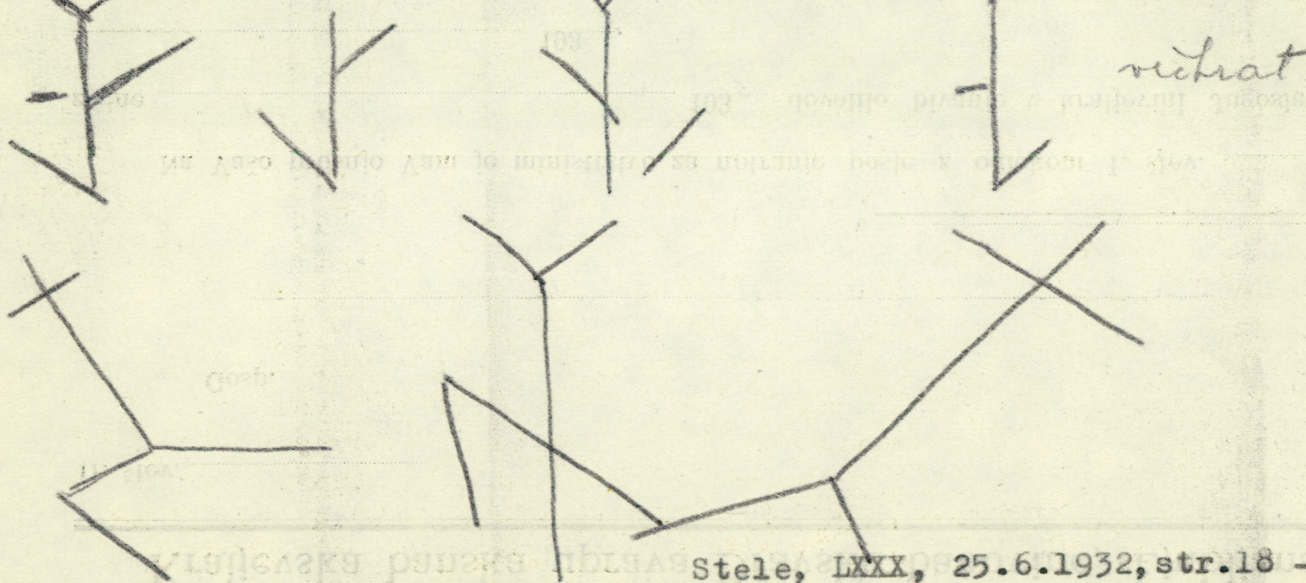
Slikarija zap. polja na sev. steni je žal v svojih ostankih po neprevidnosti zidarjev skoro popolnoma uničena, ker je slikana na zelo suh omet in se barva spira ali z drgnjenjem odstranjuje. Celo polje je bilo verjetno celotno poslikano. Na levi in desni je videti ostanek navpičnega obrobnega širokega stebra, ki je sivo in rno slikan in v katerem so bile polkrožno zaključene niše ali odprtine, kjer se vidi lepo sinje ozadje. Malo nad višino strešic sedanjih gotskih baldahimov se nahaja na levi strani širok valovito profiliran bolj renes. oblike izdajajoč profil zidca ali kapitela, nad katerim je druga niša. Sled tega zidca je tudi na desni strani. Vmes se zdi, da je bila naslikana ena velika slika precej grobo a minuciozno naslikana pokrajina

s 3 grički, v kateri je čisto na levo v višini kapitela ~~skvix~~ obzidje s trdnjavskimi stolpi in v njem cerkev z gotskim zvonikom na sev. strani z nižjo ladjo in višjim gotskim prezbiterijem. Žal so to prvotno dobro ohranjeno sliko zidarji poškodovali. S odaj je videti dve manjši nerazločni figuri. V dveh nišah s-stebri nerazlo ni ostanki dveh figur.

Ve ina slik je uničena po loku baročne kapele. Na desni strani loka se je vi dela glava mjhne figure z neke vrste avbo, ki je štrlela nad vrat mazaj. V niši stebra je tu~~xi~~ ohranjen do kolen stoječa v risbi nerazločna figura z odprto knjigo v desni, v beli suknji in rdečem plašču.

Po profilu kapitela in slabi tehniki sodeč so slike iz konca gotske dobe, ko se že javlja renesansa, 16 stol(?).

Na rebrih svoda so sem in tja kamnoseški znaki. Le malo zarisani.

Gotski prezbitერი, poznogotski podstavek zvonika. Vel.oltar modern v str. oltarju stari kipi, nasproti njih 2 slike, baje Metzinger. ~~exa~~ je zelo preslikan.

V prostoru zraven kora stari kipi iz srede 18.stol. srednje vrste. Pridejo v muzej!

Veliko kipcev, kravic, konj in žrebičkov za cervena darovanja.

Zvonik naj obdrži sedanjo obliko, gotska ne bi bila umestna.

Stele, CVIII, 8.5.1914, str.30.

Cerkev je dobila nove orgle, ki jih je naredil mojster Goršič.

Zg.Danica, 1.1891, str. 112.

Nov vel.oltar slikan na steno al fresco, kar je naredil Matija Koželj iz Kamnika. Tabernakelj pa je bil prenovljen.

Zg.Danica, 1.1874, str. 323.

Cerkev omenja zapis iz 1.1526.

A.Koblar:Kranjske cerkvene dragocenosti 1.1526., IMK V., 1895, str.147.

Nördlingen - muzej:Herlin- Kristus mistična vinska trta, ikonografsko sorodna Mengšu.(glej kart.)

Stele, XIA,1937, str.46

Opis cerkve.

M.Zois, korespondetn C.K. zap.št.121

str.71,julil, 1913

MENGES - znamenje poleg gostilne

1.

Poleg gostilne(Fr.Božič) v znamenju velika Pieta iz mase. Fr. Tončič, Ka-
mnik, za talega obrtnika reprezentabl izdelek.

Stele, L927, str.40.

Kamen, podstavek okrogel steber, kapitelj, pozlačen kip. Napis:
Mariji brez madeža izvirnega greha spočeti postavil Mengeš 1857

Reljef Tomaž pred Jezusom z rano. Moj gospod in moj Bog.

AT PL

Stele, XLVIII, str.14 1928

V gornjem delu naselja, na cesti, ki vodi v Kamnik so postavili M. znamenje.
Je visoko, narejeno iz rdečkastega kamna. Naredil ga je domač kamnosek.
Steber je podoben onemu pred mestno bolnišnico. Podoba M.B. so dobili iz
Dunaja. Je iz bron vilita v človeški velikosti.

Zg.Danica, l.1858, str. 150.

Kronika v župnišču pravi: blagoslovljeno 16.avg.1858, kamnosek Tomaž
Sivoli. Napis: Mariji Devici brez madeža izvirnega greha spočeti postavil
Mengiš 1857. Podoba na Dunaju v bron vilita, ograja okrog iz l.1870.
Stele, XL, 1926, str. 44 - 47.

Nagrobni spomenik župnika Witza in grofa Barbo, lepo skulpirirana, že odle-
tavata.

Stele, IX, 23.6.1921, str. 23.

Nad glavnim vhodom je vzidana glava ca 24 cm vis. iz peščenca, ki je po izro-
čilu glava Eve, ohranjena brez glave v mest. muzeju v Ljubljani. Lasje, ki de-
loma padajo na čelo so v večjih ramenih sčesani nazaj, na hrbet ali kako, se
ne da določiti.

Dobro delo, lepo živa hno rezana usta in oči, z pupilami zavr tanimi notri, ka-
kor tudi očesna notranja kota. Poškodbe na levem licu, nos odbit, brada poško-
dovana, sicer dokaj dobro ohranjena. Okolica oči zelo skrbno obdelana.
Možnost pozne gotike ni izključena.

Stele, LXXXVI, 30.3.1948, str.39.

MENGESŠ - grajska razvalina.

Nad Mengesšem se vzpenja dobrih 100 m visok griček, na katerem stoje razvaline gradu. Za grajskim vrtom, v kotu pod gričem ~~stoji~~ je stalo rimsko pokopališče. O tem pričajo tu najdene izkopanine: kovinski ročaj meša, lončeni vrči s pepelom mrličev, glinaste grobne lučke, rimski bakreni novci, slasti od Antonina Pija (138-161) po Kr.) itd. Najdenine so seaj v ljubljanskem muzeju.

Na griču stoje razvaline nekdanje grajske cerkvice sv. Lovrenca. Imela je zelo zanimivo zidavo, namreč zadaj je bila raztegnjena tako, da je imela tudi zadaj kapelico. Bila je tudi poslikana, kot se je pred leti še moglo ugotoviti. Spredaj je bila lesena lopa. Smemo soditi, da je izvirala še iz romanske dobe, ker mengesški grad prištevamo med najstarejše v deželi. ⁰~~Naravn~~ tej cerkvič govori pismo iz l. 1601. Tega leta 28. l. je prišel v Mengesš škof Hren, zaradi cerkvice sv. Lovrenca. Kakih 15 l. preje je ^{dal}~~lata~~ mengesški graščak Nikolaj Bonhomo - luteran, cerkvico podreti. Škof je pisal vojvodu v Gradu sledeče: Brata Matija in Amac Navžit, stari Matija Rajavec, nek star mož Luka Trdinain Matija Dornik, dalje zdarja Gregor Strahon in Štefan Koritnik so mi naznanili, da sta zadnja dva pred kakimi 15 leti podrla cerkev. V oltarju, ki je stal v obokanem preubiteriju, sta še našla svetinje. Cerkev se je imenovala sv. Lovrenca in je bila do tedaj še vedno maša na dan cerkvenega patro=

MENGESŠ -grajska razvalina.

na. Cerkev je bila nekako te velikosti, kot (takrat) cerkev sv. Krištofa v Ljubljani. Sezidana je bila na prijetni pečini tik pod gradom. Za časa Bonhoma so sneli streho, a zid je še trden in bi mogel nositi novo streho. Tudi so Mengešani obljubili, da bodo cerkev obnovili! Tako pravi pismo, ki je spravljeno v škofijskem arhivu.

Blizu te razvaline na vrhu drugega griča tik nad cervico pa je stal grad. V zemlji se še dajo slediti talni zidovi, ki kažejo, da je bil grad na štiri ogle in da ni bil posebno velik. Sezidan je bil pred kakimi 1000 l. Lastniki so se imenovali gospodje mengeškega gradu (Herren von Maingosburg). Prvi se imenujeja v listini Ditrich Mengeški l. 1145. Izumrli so okrog l. 1500. Zadnji je bil Volbenk Mengeški (1455). Dobili so grad v fevd od oglejskega patriarha, ki je bil njegov pravi lastnik. Zato je obiskal mengeški grad patirarh Bertold 12. spet. 1250. Ta je potrdil pravice gornjegrajskemu samostanu. K patriarhu na mengeški grad je takrat prišel tudi koroški vojvoda Ulrih, s katerim je sklenil bojno zvezo. Za uslugo je patriarh mengeški grad prepustil Ulrihu. Toda Ulrih ni držal besede, zato je bil 1258 vpriča mengeškega župnika Peregrina izobčen. L. 1261 je krivice popravil, pri čemer je bil za pričo Ortolf Mengeški, ki je imel grad v fevd od Ulrika. Nato so bili grajski lastniki Galenbergi, potem gospodje Pek (Herren von Pekach). Njim so sledili Hohenwarti

in Lambergi. Koncem 16. stol. ga je imel v lasti Bonhomo, od tega so ga prejeli plemiči Raumschüssel. Ti so si med l. 1625 -30 sezidali pri Pešti novi grad, starega pa prepustili razpadu.

Narodna pravljica pa pravi, da je grad raztrelila grajska gospodična, da bi se obvarovala Turkov.

Slika: Razvaline mengeškega gradu pred potresom l. 1895

J. Veider, Pod Grintavi, I., št. 14, 28.6.1940.

" Na razvalinah mengeškega gradu" str.2

Pravokotnik. Po sredi, skozi veža z ravnim ometanim stropom, vsa prenovljena. V ozadiju veže stopnišče na desno, na nadstropje. Strnjen pravokotnik, 4 strana streha iz opeke.

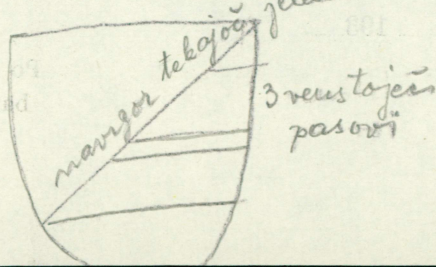
Na zadnji strani v pritličju arkade na 4oglatih kamnitih stebrih s potlačenimi loki. V nadstr. enake zidane arkade. Iz veže ven vodi preprost kamenit portal z letn. 1843 M.S.

~~Prednja~~ fasada ima nad portalom v strehi trikotno ^{čedna} celotna fasada Pritličje rusticirano. Nadstropje ima plitve pilastre. Pod trikotnim čelom dvojni z jonskimi kapiteli, rumene stene, rdeči stebri.

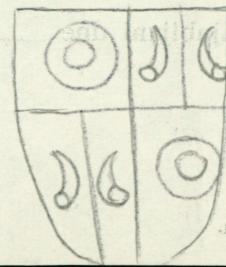
V pritličju kamenit portal. Notranji rusticiran s potlačenim vrhom. Na sklepniku dve kači, ki si prepletata repa in ližeta z jezički, zgoraj ja-bolko . Letnica 1843, ki se pa nanaša le na preidavo in na restavracijo

Okrog tega portala je štirioglati okviren portal (vse iz sivega apnenca z volutnimi slemenškimi krili, nad katerimi je v sredi nad preklado vzidan kamen z grbom. Okvir predstavlja preprost renesanski portal s potlačenim lokom. Na ogleh letn 1567(lobnovljen) Pod portalom 2 grba, ki jih drita 2 panterja na levi in desni. Na vrhu šlemi s svojimi grbi okrašeni. IV

Levi grb

desni grb

grb fins
kaminsko
izdelan

MENGES- Hallerjev grad.

Nad grbi vdolan napis(črn). Zdi se na novo posnet v kovinski plošči z na
pisom: s Jorg sHallars

Es.zerget.alles.

Martha.Hallerin s

Got.Wil so haben.

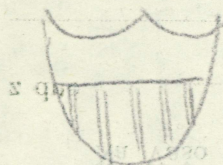
Stele, XLVIII, str.11'- 13.

Kapela raven lesen strop, pravokotna. Prenosljiv oltar sr.19. stol. Pre-
prosta Layerjevsko epigonska slika sr.19. stol. M. vnebohod.

Glavno poslopje je bilo po potresu 1.1895 popolnoma porušeno. Kamenit
glavni portal MS 1840 prenešen sem od dvorišča.

Portal kapele kamenit, ravna preklada, volutni krili na njem
V sredi globus z božjim očesom in napis Deo Omnipotenti
letn.1843. Portal prinešen od Ljubljane.

Pod hribom drugo poslopje, v levem kotu kapela, desni del od portalan o
vo zgoraj vse prezidano. Peščenast polkrožen portal z grbom zgoraj

Spredaj ob stopnjicah 4 letni časi, romantični v obliki žen-
šensk. Cementna menza, menda Prašnikarjev izdelek.

Stele, XLVIII, str.13'-14.